Palestyna i Bliski Wschód

czasopismo poświęcone sprawom gospodarczym
Palestyny i Bliskiego Wschodu
Komitet Redakcyjny:
Leon Lewite Józef Thon

Rok VII Warszawa, Październik 1938 Nr 10

TREŚĆ NUMERU:

M. BROWN
Skarbnik Rządu Palestyńskiego

PRODUKCJA I ZBYT ARTYKUŁÓW ROLNYCH

Wartość produkcji rolniczej w 1937 r. na podstawie cen hurtowych wynosiła około 7½ miliona ŁP. Obszar i wartość produkcji rolniczej w r. 1937 wynosi, jak następuje:

	Obszar w dunamach	Produkcja w tonach	Obszar w dunamach	Produkcja w tonach	Wartość w ŁP.
I. Zboże, strączkowe	Ogółem		6.256.379	296.042	2.213.143
Pszenica	2.258.908	127.420			
Jęczmień	2.237.441	75.417			
Soczewica	89.692	3.830			
Kersene	191.227	6.004			
Kukurydza	74.456	8.673			
Fasola	41.240	1.529			
Groch	29.373	2.037			
Durra	1.068.295	61.023			
Sezam	259.703	9.317			
Owies	6.044	792			
II. Tytoń	Ogółem		55.434	2.371	142.242
III. Warzywa	Ogółem		151.520	120.395	480.733
Kapusta	5.256	6.803			
Kalafiory	5.858	5.846			
Pomidory	45.819	34.907			
Ogórki	21.387	16.527			
Kartofle	9.454	9.536			
Cebule i czosnek	22.744	14.620			
Eggplants	6.677	8.770			
Inne warzywa	34.325	23.386			
IV. Owoce (prócz cytrusów)	Ogółem		1.062.753	230.033	1.197.369
Oliwki	535.190	47.247			
Melony	166.224	102.859			
Winogrona	179.295	45.673			
Migdały	28.480	4.185			

Figi	104.471	18.107			
Jabłka	11.048	1.426			
Granaty	2.756	955			
Morele	18.446	4.085			
Gruszki	1.414	106			
Brzoskwinie	1.337	119			
Śliwki	2.546	270			
Banany	4.593	2.394			
Daktyle	2.250	2.206			
Pigwy	361	41			
Różne owoce	4.342	360			
V. Cytrusy (1936/37) Ogółem			299.500	12.786.365	1.373.259
Pomarańcze	skrzynek	9.116.904			
Grejpfruty		1.538.301			
Cytryny		70.792			
Inne		10.368			
Ogółem eksport		10.786.365			
Wartość konsumcji miejscowej		2.000.000			
VI. Pasza dla zwierząt			83.139	93.046	133.611
Siano	66.438	21.881			
„Berseem“	6.891	38.018			
Lucerna	2.980	15.405			
Kukurydza	11.830	17.742			
Mleko (litrów)	101.000.000				916.000
Jaja (sztuk)	108.000.000				342.000
Kury (sztuk)	2.250.000				172.000
Miód (ton)	275				13.750
Ryby (ton)	2.048				64.203
Ogólna wartość					7.048.346

Pszenica i jęczmień zajmują około połowy całego obszaru uprawnego w Palestynie, podczas gdy plantacje cytrusowe zajmują zaledwie 300.000 dunamów, tj. około 3% ogółu uprawnych gruntów, lecz wartość ich równa się wartości zbiorów pszenicy i jęczmienia razem. Około 70% produkcji żydowskich ferm znajduje zbyt za pośrednictwem spółdzielni „Tnuwa“; produkcja z ferm arabskich nie jest sprzedawana za pośrednictwem spółdzielni ze względu na brak organizacyj spółdzielczych wśród Arabów.

Pozycja handlowa Palestyny w dziedzinie rolnictwa jest pomyślna. Palestyna uprawia prawie wszystkie produkty, na które ma zapotrzebowanie (lecz w niedostatecznych ilościach), za wyjątkiem takich artykułów, jak cukier, herbata, kawa i ryż. W roku 1937 Palestyna importowała produktów rolnych za ŁP. 2.735.800 i eksportowała za ŁP. 4.370.139 dając w ten sposób dodatnie saldo w sumie ŁP. 1.634.339. Eksport oczywiście obejmował głównie owoce cytrusowe. Poza owocami cytrusowymi Palestyna jest samowystarczalna w produkcji rolniczej w wysokości 70% zapotrzebowania.

Import produktów rolnych przedstawiał się w r. 1937 jak następuje:

Zboża, warzywa i nasiona oleiste	ŁP. 876.105
Bydło na rzeź	„ 604.501
Drób i jaja	„ 272.105
Produkty mleczarskie	„ 394.281
Owoce inne niż cytrusowe	„ 190.320
Warzywa	„ 147.848
Ryby	„ 174.848
Liście tytoniowe	„ 45.899
Pasza dla bydła	„ 30.047
	ŁP. 2.735.800

Import	ŁP. 2.735.800
Eksport produktów rolnych	„ 4.370.139
Saldo dodatnie handlu produktami rolnymi	ŁP. 1.634.339

W tym artykule chodzi o zbadanie środków, jakie należałoby przedsięwziąć dla:

1) zwiększenia eksportu produktów rolnych,

2) dla zmniejszenia importu produktów rolnych przez zwiększenia produkcji krajowej,

3) wzrost rentowności produkcji.

Pszenica i mąka. W r. 1937 Palestyna importowała pszenicy i mąki za ŁP. 770.000; pszenicy 36.000 ton i mąki 27.000 ton. Ponieważ ludność wzrasta i coraz większe obszary gruntu uprawnego zostają oddane na intensywną gospodarkę, import pszenicy i mąki ma tendencję zwyżkową. Polityka cen odnośnie pszenicy i mąki idzie w kierunku ustabilizowania ceny za pszenicę na ŁP. 9 i ceny za mąkę na ŁP. 12.500 za tonnę, zostawiając ŁP. 3.500 na koszt przemiału. Polityka ta jednak jest niwelowana w pewnym stopniu przez dwa czynniki: 1) import pszenicy i mąki z Syrii

i Libanu odbywa się bez cła na podstawie układu palestyńsko-syryjskiego z r. 1920; 2) fakt, że biedniejsi i mniejsi rolnicy są zmuszeni sprzedawać większą część swoich zbiorów podczas lub bezpośrednio po żniwach.

Pierwszy czynnik mógłby być wyeliminowany przez podjęcie odpowiedniej zmiany w układzie.

Odnośnie drugiego czynnika, to jedynie istnienie kredytowych instytucyj, które dawałyby pożyczki pod zastaw zbiorów mogłyby temu zaradzić. Rolnik mógłby w ten sposób korzystać ze zwykłej zwyżki cen pszenicy po żniwach, zamiast kupca, który ciągnie korzyści obecnie.

Istnieje jeszcze trzeci czynnik, który do pewnego stopnia anuluje politykę stabilizacyjną, mianowicie import pszenicy z Transjordanii bez cła (w latach, gdy zbiory w Transjordanii są duże, import pszenicy z tego kraju dochodzi do 20.000 ton). Ogólna sytuacja mogłaby oczywiście ulec stopniowemu polepszeniu, gdyby import mąki został ograniczony na rzecz importu pszenicy, która by była mielona w młynach krajowych.

Jęczmień. Produkcja krajowa jest niewystarczająca na pokrycie zapotrzebowania i import osiąga przeciętnie do 20.000 ton rocznie. Tak, jak w wypadku pszenicy, biedniejsi rolnicy zmuszeni są sprzedawać większą część zbiorów bezpośrednio po żniwach po ca. ŁP. 4 za tonę; w tym wypadku również kupiec ciągnie korzyści ze zwyżki ceny na rynku. Tu również byłoby wskazane dawanie pożyczek z góry rolnikom pod zastaw zbiorów.

W Palestynie uprawiane są dwa rodzaje jęczmienia, dwurzędowy (jęczmień browarowy) i sześciorzędowy (jadalny). Dla rynków eksportowych, szczególnie dla W. Brytanii, wskazanym byłoby uprawiać większe ilości odmian browarowych, niezależnie od odmian jadalnych.

Innym czynnikiem, który występuje przeciwko handlowi eksportowemu, jest niezdolność Palestyny zagwarantowania regularnego eksportu na skutek nieprzewidzianych warunków atmosferycznych. W okręgu Ber-Szeba około 60% opadów deszczowych przypada na sześć krótkich okresów zimowych, niszcząc zbiory, ponieważ po lecie grunt staje się suchy i twardy, i woda zatrzymuje się na gruntach. Duża część wody deszczowej mogłaby być zatrzymana na ziemi, gdyby Palestyna używała do orki traktory, które by umożliwiły zwiększenie produkcji za pomocą nawadniania obszarów Ber-Szeby, odpowiednich pod uprawę jęczmienia.

Bydło, kozy i owce. W 1937 r. Palestyna importowała zwierzęta na rzeź na sumę ŁP. 605.000 (26.000 bydła rogatego i 311.000 owiec i kóz). Mimo wysiłku zwiększenia hodowli bydła zarówno pod względem ilości, jak i jakości, import wzrasta ze względu na posuchę, która powoduje brak naturalnych pastwisk. W konsekwencji bydło nie może być hodowane na podstawach ekonomicznych i w większości wypadków opłaca się hodować

krowy i kozy jedynie dla eksploatacji mleka. Ponadto naturalne pastwiska stają się coraz rzadsze, jako że grunty są brane pod uprawę intensywną.

W związku z powyższym Palestyna nie może dostarczać mięsa, i wskazane byłoby dlatego przerzucić zapotrzebowanie z mięsa na warzywa, owoce i mleko, które to Palestyna może produkować. Zarówno ze względów ekonomicznych, jak i zdrowotnych usprawiedliwiona jest konieczność propagandy i organizacji dla przejścia z importu mięsa na krajową produkcję jarzyn, owoców i mleka.

Drób i jaja. Import jaj i drobiu wzrósł do 93 mil. jaj w 1937 r. i około 2 mil. sztuk drobiu w 1936 r. Oznacza to, że hodowla drobiu posunęła się znacznie naprzód. Ilość sztuk drobiu wzrosła z 1 miliona sztuk w 1932 r. do około 2½ mil. w 1937 r., lecz wzrost ten nie wystarcza na pokrycie wciąż jeszcze wzrastającego zapotrzebowania kraju.

Ilość drobiu w Palestynie.

	1932	1937
Arabskie osiedla	907.077	1.943.101
Żydowskie osiedla	128.551	530.511
Ogółem	1.035.628	2.473.612

Przemysł ten mógł się rozwinąć dzięki nałożeniu cła w wysokości 25 mils. od sztuki drobiu, oraz zwiększeniu od 0,2 mils. do 1 milsa na jaja w okresie największej produkcji (grudzień do czerwca tj. w okresie 7 miesięcy). Lecz również i w tym wypadku importowano jaja i drób z Syrii i Libanu nie opłacając cła. 65 mil. z ogólnej ilości importowanych jaj w wysokości 93 mil. sztuk pochodziło w 1937 r. z Syrii. Hodowcy drobiu obawiają się, iż sytuacja ta będzie stawała się coraz bardziej groźna dopóki układ syryjsko-palestyński nie zostanie odpowiednio zmodyfikowany. Obawy te są tym słuszniejsze ponieważ koszty produkcji hodowli drobiu w Palestynie są wysokie. Kraje sąsiednie (głównie Syria i Egipt) mają więcej wody, większe obszary i tańszą robociznę i mogą utrzymywać więcej drobiu w bardziej prymitywnych warunkach.

Hodowla drobiu w Palestynie dla dalszego rozwoju ekspansji będzie musiała korzystać z odpowiedniej ochrony przed importem z krajów tanio produkujących.

Artykuły mleczarskie. Palestyna importowała artykułów mleczarskich w 1937 r. za ŁP. 394 tys., z czego masła za 234 tys. ŁP. Przemysł żydowski jest zorganizowany nowocześnie i dobrze utrzymanymi krowami, dającymi każda 3.500 litrów rocznie. Mleczarstwo arabskie stoi jeszcze na prymitywnym poziomie. Krowy paszą się na nautralnych pastwiskach zimą, latem prawie głodują i dają zaledwie około 500—700 litrów mleka

rocznie. Najważniejszą bolączką żydowskieego przemysłu mleczarskiego jest, iż po sprzedaży mleka, lebenu i kefiru, które pokrywa zapotrzebowanie po zadawalających cenach (nadwyżka 35% ogólnej produkcji mleka, która jest przerabiana na masło i ser, sprzedawana jest ze stratą.

Wskazanym jest jednak dążyć do rozwoju przemysłu mleczarskiego, a to z następujących powodów:

Przede wszystkim konsumcja mleka jako takiego może być znacznie zwiększona przez zredukowanie kosztów sprzedaży i zwiększoną propagandę na rzecz konsumcji mleka. Roczna konsumcja mleka w Palestynie na głowę jest przynajmniej dwa razy mniejsza niż w innych krajach. W ten sposób nawet choćby ze względów zdrowotnych konsumcja mleka powinna być zwiększona.

Następnie import 2.400 ton masła rocznie równa się przeszło 60 mil. litrów mleka. Duża część tego masła importowana jest przy pomocy premii krajów eksportujących, które zniżają cenę importowanego produktu o około 20% i niewątpliwie z mleka tego przynajmniej część importowanego masła mogłaby być zastąpiona. W roku 1936/37 produkcja mleka w żydowskich osiedlach wynosiła około 35 mil. litrów; 18¾ mil. litrów mleka było sprzedawanych za pośrednictwem „Tnuwy" a 9 mil. litrów przez inne spółdzielnie mleczarskie „Goran" i „Haszaron".

Główną przeszkodą w rozwoju tej gałęzi rolnictwa na zdrowych podstawach ekonomicznych jest brak wielkich pastwisk naturalnych.

Koszty sprzedaży jednakże mogłyby być zredukowane dzięki stworzeniu organizacji lepiej urządzonych scentralizowanych mleczarń, zmniejszając w ten sposób ilość handlujących mlekiem. W Palestynie jeden sprzedawca mleka rozdaje od 60—70 litrów mleka dziennie, co stanowi mniej niż połowę w porównaniu z innymi krajami.

Następną kwestią tej gałęzi przemysłu jest stała nadwyżka mleka pozostawiana na produkcję masła, a to z następujących 2-ch względów: 1) ze względów klimatycznych krowy dają zimą więcej mleka niż w innych porach roku; 2) zapotrzebowanie w okresie większej produkcji spada na mleko jako takie. W rezultacie w ciągu ostatnich dwóch lat zaznaczyła się roczna nadwyżka od 2 do 2½ mil. litrów mleka, które musiało być przechowywane jako śmietana a następnie przerabiane na masło dla sprzedaży w jesieni.

Gdyby konsumcja mleka jako takiego wzrosła, nadwyżka na produkcję masła uległaby znacznemu zmniejszeniu; lecz nadwyżka jest stale taka sama, ponieważ osiedla rolnicze stale powstają i dostawa mleka jest coraz większa i tak długo będzie wzrastać dopóki produkcja nie będzie ściśle ograniczona i kontrolowana.

Koszty produkcji mleka na żydowskich fermach są około dwa razy

większe niż za granicą, przeciętnie koszty w głównych krajach eksportujących masło wynoszą 7 milsów w porównaniu z 12½ mils. w Palestynie.

Koszty produkcji 12½ milsa za litr mleka składają się z następujących pozycji:

7½	milsa	pasza
3	„	praca
2	„	koszta ogólne
12½	mils.	

Koszty paszy nie mogą być zredukowane w większym stopniu. Również koszty robocizny nie będą mogły ulec redukcji bez obniżenia standardu życiowego. Ogólne koszty łącznie z amortyzacją, procentami i ubezpieczeniem również nie mogą być natychmiast zredukowane, nastąpić to może dopiero w przyszłości, gdy koszty inwestycji będą tańsze i stopa procentowa od kapitałów niższa.

Producenci krajowi nie żądają dla produkcji masła ochrony przez cały rok, ponieważ produkują zaledwie około 10 procent ogólnej konsumcji. Mimo wszystko w ostatnim roku producenci ponieśli stratę około ŁP. 5.000 w związku z przetrzymywaniem nadwyżek mleka, pochodzących z okresu wiosny. Ilość przechowywana jest mniejsza nieco od miesięcznej dostawy masła, dlatego wydaje się, że nadwyżka mleka powinna być przerobiona na masło i sprzedana w ciągu jednego miesiąca np. maja zamiast jak poprzednio okresu jesiennego. Ponieważ sprzedaż masła krajowego w ciągu jednego miesiąca w roku przekroczyłaby 50% ogólnej konsumcji winny być zastosowane środki ochronne. Następnie w przyszłości w miarę wzrostu produkcji z jednoczesnym zredukowaniem sezonu produkcji masła ochrona winna być stopniowo rozszerzana.

Większość serów importowanych jest pierwszorzędnej jakości i nie może konkurować z produkcją krajową.

Mleko kondensowane. Import mleka kondensowanego wynosił w 1937 roku 2½ mil. litrów mleka. W związku z tym wskazanym jest zwiększenie cła na importowane mleko kondensowane dla zmniejszenia jego importu z zagranicy.

Import mleka w proszku wynosił w roku 1937 ŁP. 23.700.

Należy stwierdzić, że zbyt mleka jako takiego, lebenu, kefiru i śmietany, znacznie się rozwinął i nadal się polepszy, a potanienie kosztów produkcji niewątpliwie wpłynie na zwiększenie konsumcji.

Warzywa. Z warzyw głównie importuje się ziemniaki. W r. 1937 wartość importowanych ziemniaków wyniosła ŁP. 151.000. Produkcja ziemniaków popierana jest przez sezonową ochronę celną, która wynosi ŁP. 3 za tonę w ciągu 5 miesięcy od kwietnia do sierpnia, podczas gdy w pozostałych miesiącach wynosi ŁP. 1 za tonę. Dobre nasiona ziemnia-

czane są importowane przez rząd i sprzedawane po dobrych cenach. Środki te oraz propaganda zwiększyły produkcję z 1.000 ton w 1930 r. do około 10.000 ton w 1937 r.

Główne zbiory odbywają się w ciągu 3 miesięcy od maja do lipca tak, że stosunkowo duży zbiór w ciągu tak krótkiego sezonu wpływa na redukcję cen. W związku z powyższym niezbędnym jest kontynuowanie doświadczeń, jak przechowywać kartofle w ciągu kilku miesięcy po czerwcu i lipcu.

Zbiór jesienny, którego uprawa odbywa się przy stosowaniu nawodnienia w grudniu i styczniu daje możliwości eksportowania tych nowych kartofli do W. Brytanii pod warunkiem, że ceny eksportowe będą opłacalne.

Należy wymienić import innych warzyw w wysokości ŁP. 40.000 przeważnie z Egiptu i Syrii.

Na złą sytuację cen na warzywa palestyńskie wpływa fakt, że syryjskie warzywa są importowane zupełnie bez cła, egipskie zaś — przy bardzo niskim cle. Bezużytecznym byłoby podwyższenie cen na warzywa egipskie bez jednoczesnego nałożenia cła na importowane warzywa z Syrii. W przeciwnym bowiem wypadku każda zwyżka cła wpłynęłaby na zwiększenie uprawy warzyw w Syrii na eksport do Palestyny.

Stary problem dużej rozpiętości między cenami producenta i detalisty nie został jeszcze rozwiązany. P. Werliński ze spółdzielni „Tnuwa“ zbadał, że cena warzyw w detalu jest około 150% wyższa niż u producenta, tj. że skrzynka warzyw sprzedawana jest w detalu po 250 milsów, podczas gdy producent otrzymuje za nią tylko 100 milsów. Rozpiętość jest następująca:

farmer	40
transport i opakowanie	19,5
prowizja hurtowa	7,5
detalista	33
	100

Rozpiętość cen zwykle zarzucana jest istnieniu pośredników i kupców, lecz po rozważeniu problemu tego dochodzi się do wniosku, że wysokie ceny związane są z opłaceniem wysokiego czynszu komornianego, który znowu jest wynikiem wysokiej stopy procentowej płaconej od kapitałów na cele budowlane.

Następną kwestią jest właściwy Palestynie krótki okres zbiorów. W wyniku tego duże ilości warzyw pojawiają się na rynku zaledwie w ciągu kilku miesięcy w roku i sprzedawane są po bardzo niskich cenach. Często nie opłaca się nawet zbierać, tak, że pozostawione na polach gniją lub służą na pokarm dla bydła. Konserwowanie tych nadwyżek niewąt-

pliwie rozwiązałoby kwestię. Jeśli również można by było przeprowadzić badania terminów sadzenia i zbiorów poszczególnych warzyw w różnych częściach kraju, gdzie warunki klimatyczne i gruntowe są różne, to w rezultacie można by było uregulować bardziej terminy zasiewania i zbierania warzyw oraz w ten sposób przedłużyć okres sezonu warzywnego.

Owoce. Ogólny import owoców wynosił w roku 1937 ŁP. 195.000 i obejmował głównie gruszki i jabłka ze Stanów Zjednoczonych. Nie jest prawdopodobnym, aby Palestyna nawet w przyszłości mogła produkować dostateczne ilości jabłek i gruszek celem wyeliminowania importu.

Z winogron importowanych na sumę ŁP. 11.000 w 1937 r. większość pochodziła z Syrii, głównie z końca sezonu, gdy było już po zbiorach palestyńskich. Pomyślny eksport grejpfrutów gdzie cła nie wstrzymują eksportu, jak tc ma miejsce naprzykład w Egipcie, zależy od zbiorów i od odmian, które mogą znieść lepiej transport i więcej danych odnośnie okresu zbiorów oraz metod pakowania i transportu.

Bardziej racjonalna ochrona celna podczas głównego sezonu zbiorów byłaby bardzo pomocna dla plantatorów. Wskazanym byłoby więc przedłużyć okresy zbiorów owoców przez uprawianie wcześniejszych i późniejszych odmian.

Oliwa. Kwestia oliwy powstaje w związku z utratą egipskiego rynku dla mydła oliwnego z Palestyny. Eksport z Palestyny i Egiptu spadł z przeszło 5.000 ton w 1925 r. do około 1.000 ton w ostatnich latach. Oznacza to nadwyżkę około 3.000—4.000 ton oliwy rocznie. Są jeszcze rynki chłonne dla importu oliwy pod warunkiem jednak, że jakość jej zostanie ulepszona. Brakiem oliwy produkowanej obecnie jest zbytnia ilość kwasu w niej zawarta i brak jednolitości dla całej produkcji. Należałoby radykalnie zaradzić temu przez racjonalne zbieranie oliwek bez uszkadzania ich podczas tego procesu, ponieważ w przeciwnym wypadku oliwa fermentuje. Prasy winny być czyste. Zawartość kwasów w oliwie winna być zredukowana do 5% dla oliwy nierafinowanej przeznaczonej na eksport, i do poniżej 1% — dla celów jadalnych. Pociąga to za sobą konieczność zainstalowania specjalnych urządzeń do przechowywania oliwy, znacznych kapitałów i rozległej organizacji sprzedaży. Gdyby oliwa była produkowana w jednolitej jakości mogłaby być też plasowana na rynku wewnętrznym w większych ilościach. Zbieranie oliwek również winno ulec zracjonalizowaniu, tak żeby mogły zastąpić dotychczasowy import konserwowanych oliwek.

Ryby. Ogólna konsumcja świeżych ryb w 1937 r. wynosiła około 3.832 ton (wartości ŁP. 198.000) z czego 2.048 ton, tj. 54% było pochodzenia krajowego.

Kupcy ryb zarabiają więcej niż rybacy. Przyczyną tego jest to, że rybacy są zadłużeni z tytułu pożyczek zaciągniętych na zakup łodzi, sieci

i reperacji za nie. Pożyczki udzielane robotnikom są obciążane wysokim oprocentowaniem. Sprawa przedstawia się tym gorzej, iż wierzycielami rybaków często są kupcy ryb. Rybak otrzymuje zaledwie mniej niż 50% ceny detalicznej. Środkiem zaradczym byłoby udzielanie pożyczek dla wydostania rybaków ze szponów kupców, urządzenie miejskich rynków ryb i organizowanie rybaków w spółdzielniach.

Tytoń. Przeciętna produkcja tytoniu w ciągu ostatnich trzech lat przed rekordowym rokiem 1937 wynosiła 900 ton.

Eksport jest minimalny. Import wynosi około 10% produkcji krajowej.

Uprawa jest skoncentrowana głównie na obszarach Akru (Wzgórza Galilejskiego), ponieważ panuje opinia, że inne części kraju nie dają tytoniu w dobrym gatunku.

Plantatorzy narzekają, że ceny płacone przez fabryki są niskie i stoją raczej na poziomie 3-go niż 1-go gatunku.

Pakowanie i sortowanie jest niezadawalające, ponieważ plantatorzy nie mają odpowiednich ułatwień i dlatego nie sprowadzają tytoniu do fabryk dla sortowania.

Sprawa eksportu jest trudna. Palestyna mogłaby produkować 2.000 ton poza normalną produkcją 1.000 ton, lecz jakość ich nie jest wystarczająco dobra, ponieważ nasiona psują się na skutek transportu z Turcji, Grecji itp. Wielu plantatorów nie zwraca dostatecznej uwagi na uprawę; brana jest bardziej w rachubę ilość, niż jakość. Ponadto kraje importowe chronione są przed importem tytoniu wysokimi cłami.

Owoce cytrusowe. Eksport owoców cytrusowych w roku 1937 wyniósł 10¾ mil. skrzynek, a w ciągu 7 lat Palestyna spodziewa się zbioru 20—25 mil. skrzynek. Najbardziej odpowiedzialni plantatorzy cytrusowi są przekonani, iż organizacja zbytu musi być ulepszona, jeśli wzrost zbiorów ma być uplasowany na rynkach po cenach opłacalnych.

Organizacja wszystkich plantatorów i eksporterów w Wydziale Kontroli Eksportowej umożliwiłoby regularne dostawy owoców zagranicę dla uniknięcia przeładowania poszczególnych portów w poszczególnych terminach, co zapobiegłoby zalewowi rynków z dużym spadkiem cen. Odnosi się to głównie do W. Brytanii.

Sprzedaż do krajów kontynentalnych powinna być dużo wyższa, niż to ma miejsce obecnie. Dotychczas W. Brytania otrzymuje około 70% owoców palestyńskiego eksportu. Wątpliwym jest, czy stosunek ten będzie utrzymany i w przyszłości. W obecnych warunkach handlu światowego nie wydaje się możliwym skłonienia krajów kontynentu europejskiego do zwiększenia zakupów owoców cytrusowych z Palestyny. Należy wspomnieć, że jedynie praktycznym dla rozwiązania kwestii rynków zbytu byłoby wprowadzenie ceł różniczkowych lub systemu kontyngentowego,

który jednak by pociągnął za sobą usunięcie artykułu 18 mandatu palestyńskiego.

Usunięcie art. 18 mogłoby rozwiązać kwestie rynku o ile dotyczy to ilości. Czy eksport byłby jednak opłacalny, nikt nie może przewidzieć. Stworzenie jednak Wydziału Kontroli Eksportowej mogłoby wpłynąć w pewnej mierze na poprawę cen i zredukowanie kosztów ogólnych produkcji pomarańcz w Palestynie. („Palnews").

IMPORT ARTYKUŁÓW SPOŻYWCZYCH DO PALESTYNY W PIERWSZEJ POŁOWIE 1938 R.

Import artykułów spożywczych wykazał w pierwszej połowie 1938 r. znaczny spadek w porównaniu z tymże okresem 1937 r. Import ten, obejmujący również ziarna oleiste i surowe, oleje roślinne wyniósł ŁP. 1.850.579, natomiast w r. 1937 — ŁP. 2.565.508. Spadek importu wynosi zatem ŁP. 714.929 (28%), co w głównej mierze należy przypisać doskonałym urodzajom w Palestynie w r. 1937. Nadto w znaczeniu wartościowym zaznaczył się również spadek importu z powodu zniżki cen artykułów spożywczych. Import artykułów spożywczych kształtował się w pierwszym półroczu 1937 i 1938, jak następuje:

	Ilość		Wartość	
	I poł. 38	I poł. 37	I poł. 38	I poł. 37
	w tonach		w ŁP.	
Pszenica	16.248	31.296	137.968	310.367
Mąka pszenna	9.389	16.606	134.360	247.873
Żyto i mąka żytnia	3.580	4.827	30.465	43.566
Jęczmień	2.766	9.991	13.261	67.723
Kukurydza	2.599	11.920	15.412	75.449
Inne zboża	—	—	7.111	13.934
Razem			338.577	758.912
Warzywa	913	1.437	11.562	16.995
Ryż	10.989	7.730	119.583	120.833
Pasza	—	—	15.054	30.768

	Ilość		Wartość	
	I poł. 38	I poł. 37	I poł. 38	I poł. 37
	w tonach		w tonach	
Zwierzęta żywe, mięso:				
Bydło (sztuk)	13.309	13.339	146.359	158.633
Kozy i owce (sztuk)	54.599	144.584	43.541	134.586
Ptactwo (1.000 szt.)	467	759	29.814	59.043
Produkty mięsne	806	482	40.935	29.610
Razem			260.649	381.872
Ryby i prod. rybne	2.359	2.408	80.704	83.789
Produkty mleczarskie, jaja:				
Masło	909	1.309	96.159	115.052
Ser	509	524	25.562	26.728
Mleko kondensowane	791	1.129	22.638	30.311
Jaja w 1000 szt.	36.653	49.710	71.582	94.608
Razem			247.579	293.303
Jabłka	2.992	2.421	64.696	59.070
Inne świeże owoce	1.985	3.309	21.298	36.921
Suszone owoce, orzechy	870	3.359	20.403	65.388
Jarzyny	4.298	5.227	25.107	33.802
Ziemniaki	6.459	6.153	36.083	39.629
Razem			167.587	234.810
Cukier	12.775	11478	104.350	86.566
Czekolada, słodycze	1.268	1.011	28.799	31.523
Kawa, herbata, kakao	1.756	1.092	80.237	66.970
Różne art. spożywcze	—	—	115.079	102.744
Razem			328.465	287.803
Napoje	—	—	29.077	29.843
Tytoń i prod. tytoniowe:				
Papierosy	43	44	30.675	28.762
Liście tytoniowe	55	62	17.289	20.760
Inne wyroby tytoniowe	—	—	6.936	8.730
Razem			54.900	38.252

Oliwa i tłuszcz jadalny i margaryna	546	468	17.569	19.856
Owoce i ziarna oleiste	11.187	15.379	145.854	213.051
Oleje nierafinowane	222	209	9.472	11.186
Kwaśne oleje	1.434	1.195	23.947	24.435
Razem			196.852	268.528

Z powyższego zestawienia wynika, że spadek ten najsilniej dotknął import pszenicy i mąki pszennej. Zjawisko to występuje może w nieco słabszej mierze w dziedzinie importu jęczmienia i kukurydzy. W ogólności import zboża i mąki spadł w porównaniu z ubiegłym rokiem o 55%. Import paszy zmniejszył się o około 50%. Zanotowano również zmniejszenie się importu zwierząt przeznaczonych na rzeź, jak kóz, owiec i ptactwa o około 30%. Import bydła rzeźnego oraz ryb i przetworów rybnych utrzymał się prawie na poziomie zeszłorocznym. Zaznaczył się spadek produktów mleczarskich i jaj. Import jarzyn i ziemniaków zmniejszył się o 30%, natomiast import jabłek pozostał bez zmiany. Import cukru, kawy, herbaty, kakao itp. wykazał pewien wzrost w porównaniu z analogicznym czasokresem 1937 r.

RUCH LUDNOŚCI W PALESTYNIE W 1937 R.

(rm) Liczba, obejmująca całkowity ruch ludności w Palestynie, osiągnęła w r. 1937 swą rekordową wysokość: 427.303 osób przekroczyło granicę palestyńską w r. 1937, wobec 273.812 osób w r. 1936 i 395.419 osób w r. 1935. Natomiast zaznaczył się znaczny spadek liczby osób przybijających do portów palestyńskich, co pozostaje w ścisłym związku ze zmniejszeniem się imigracji i turystyki żydowskiej. Odsetek podróżujących drogą morską spadł do 21,7% ogólnej liczby przybyłych do kraju, wobec 45,9% w roku 1935; liczba zaś podróżujących drogą powietrzną była w roku 1937 przeszło dwa razy większa niż w roku 1935.

Cyfry ruchu ludności według rodzaju dróg przedstawia następująca tabela:

TABELA I

Przyjazdy i wyjazdy drogą morską, powietrzną i lądową.

Rok	Przyjazdy				Wyjazdy			
	Morzem	Lądem	Powietrz.	Ogółem	Morzem	Lądem	Powietrz.	Ogółem
1935	105.975	123.834	834	230.643	42.949	120.823	1.004	164.776
1936	57.308	89.634	990	147.932	35.996	88.698	1.186	125.880
1937	46.961	167.397	1912	216.270	41.566	167.238	2.229	211.033

W podziale ruchu ludności wg przekroczonych punktów granicznych zaznaczył się cały szereg zmian strukturalnych; przedstawia to poniższa tabela:

TABELA II

Rok	Rosz-Hanikra	Hajfa	Kantara	Jaffa	Rosz-Pina	Cemach	Inne
1935	117.413	108.365	63.102	41.089	57.645	4.897	2.908
1936	101.330	84.200	43.450	9.201	25.579	7.122	2.930
1937	207,079	86.531	53.935	3.155	63.862	4.934	7.806

Od roku 1935 liczba osób korzystających z portu Jaffy zmniejszyła się o 92,3%, tzn. od 41.089 w roku 1935 do 3.155 w roku 1937. Z drugiej jednak strony wzrosła ilość osób przekraczających granicę w Rosz-Hanikra (Liban) z 59.502 w roku 1932 do 207.079 w roku 1937. Wynika to ze znacznego wzmożenia się ruchu między Bejrutem a Hajfą. Ruch ten, przeważnie samochodowy, jest prawie całkowicie opanowany przez syryjskie towarzystwa transportowe.

W roku 1937 przekroczyło granicę w Rosz-Hanikra około 50% ogólnej liczby przekraczających granicę Palestyny osób, wobec 30% w roku 1935. Przyczyną tego znacznego wzrostu ruchu ludności przez Rosz-Hanikra i Rosz-Pina (do Syrii) są rekordowe liczby turystów i emigrantów arabskich przejeżdżających tamtędy.

Dane statystyczne za rok 1937 wykazują wzrost ruchu ludności wszystkich kategorii, największy jednak, w porównaniu z innymi kategoriami mieszkańców, był ruch wychodźczy Arabów, który wzrósł o 90,1% w porównaniu z rokiem 1935.

Znaczny ten wzrost emigracji Arabów w roku 1937, roku kryzysu ekonomicznego w kraju, tłumaczy się może tym, że Arabowie opuszczają kraj czasowo, dla zarobkowania.

Cyfry ruchu emigracyjnego Arabów przedstawia następująca tabela:

TABELA III

Arabowie wyjeżdżający z Palestyny.

Rok	Osoby			W procentach		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
1935	35.302	27.067	8.235	100	76.6%	23.4%
1936	38.078	29.348	8.730	100	77.1%	22.9%
1937	67.078	54.735	12.343	100	81.6%	18.4%

Natomiast wzrost liczby turystów arabskich do Palestyny jest zjawiskiem nie łatwym do wytłumaczenia.

TABELA IV

Rok	Turyści w-g płci			Cel przyjazdu			
				Interesownie		Spędzenie urlopu	
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Kobiety	Mężcz.	Kobiety	Mężcz.
1935	22.674	18.281	4,393	219	10.467	3.457	6 972
1936	16.745	13.867	2.878	173	8.534	2.102	4.552
1937	42.465	38.653	3.812	347	31.349	3.228	6.648

TABELA V

Arabscy turyści według krajów pochodzenia.

Rok	Syria i Liban	Irak	Transjordania
1935	21.558	295	68
1936	16.089	159	123
1937	40.444	332	1.112

Powyższa tabela wykazuje, że liczba turystów arabskich przybywających do Palestyny wzrosła od roku 1935 o 111% (liczba ta odnosi się tylko do mężczyzn).

Przeważająca większość turystów arabskich przybywa z Syrii i Libanu, turyści z innych krajów są nieliczni. Spośród 42.465 przybyłych Arabów 31.696 podało jako przyczynę przyjazdu do Palestyny interesy handlowe. Wydaje się to nieco dziwnym, gdyż ruch handlowy w Palestynie w roku 1937 był bardzo słaby. Pomimo to liczba przybyłych Arabów wzrosła w trójnasób w porównaniu z rokiem 1935. Liczba Arabów, którzy jako powód przyjazdu podali spędzenie urlopu, zmniejszyła się nieznacznie w porównaniu z rokiem 1935.

Dr A. CRAIG-BENNETT
Kierownik Wydz. Rybołóstwa przy Rządzie Palestyńskim.

PRZYSZŁOŚĆ PALESTYŃSKIEGO RYBOŁÓSTWA

Zainteresowanie przemysłem rybnym w Palestynie stale wzrasta.

Podobnie, jak w krajach podzwrotnikowych i zwrotnikowych, rybołóstwa palestyńskiego nie można porównać do rybołóstwa w krajach Europy północnozachodniej. Dostawa ryb w krajach tych jest o wiele mniejsza w stosunku do miejscowej ludności, aniżeli w krajach europejskich. Konsumcja ryb w Palestynie na głowę ludności wynosi 2½ kg rocznie w porównaniu z 27,2 kg w W. Brytanii, 11 kg w Nowej Zelandii, 12 kg w Stanach Zjednoczonych. Produkcja rybołóstwa morskiego w Palestynie wyniosła w ciągu 1937/38 roku 1.400 ton wartości ŁP. 53.000, produkcja rybołóstwa jeziornego zaś (jezioro Hule i Tyberiadzkie) wyniosła 304 ton wartości ŁP. 7.600.

W ciągu tego okresu było zatrudnionych w przemyśle rybnym około 1.520 osób.

Rozwój rybołóstwa od roku 1921.

Opracowywanie statystyk odnośnie przemysłu rybnego rozpoczęte zostało przez Departament Rolnictwa w 1921 r. Dokładność i zasięg statystyk tak wzrósł, że trudnym jest ocenienie rozwoju rybołóstwa, począwszy od roku 1921. Obraz rozwoju przemysłu rybnego na wybrzeżu hajfskim wynosi jak następuje:

Okres	Przeciętna roczna (w tonach)
1921—1925	132
1926—1930	290
1931—1935	513
1936—1938	552

Byłoby ciekawym i pożytecznym podanie szczegółów z dziedziny rybołóstwa sprzed 2.000 lat, gdy kilka portów palestyńskich, obecnie zaniedbanych, były podówczas w rozkwicie. Wydaje się zupełnie pewnym, że produkcja ryb wówczas jeziora Tyberiadzkiego musiała być o wiele większa, niż obecnie. Są różne dowody, że karpie były zaprowadzone przez Rzymian i kultywowane w rezerwuarach, jeziorach i stawach.

Import.

Rozwój rybołóstwa od roku 1921 nie może być uważany za zadawalający jako, że produkcja krajowa ryb nigdy nie dotrzymywała kroku importowi ryb z krajów sąsiednich. W roku 1937/38 import świeżych i mrożonych ryb wynosił 1.954 tony. Wartość tego importu wg krajów pochodzenia była następująca:

Kraj pochodzenia	Ilość ton	Wartość ŁP.
W. Brytania	18	1.156
Włochy	216	7.983
Egipt	774	32.847
Irak	525	21.410
Syria	387	12.438
Inne kraje	34	1.261
Razem	1.954	77.095

Krajowe rybołóstwo może być podzielone na 3 naturalne grupy:
1) Rybołóstwo morskie na wybrzeżu śródziemnomorskim.
2) Intensywna hodowla ryb w jeziorach.
3) Rybołóstwo w zatoce Akaba.

Rybołóstwo morskie.

Obecna produkcja ryb wynosi około 1.400 ton rocznie. Panuje pogląd, iż ilość ta mogłaby być podwojona w ciągu 5 lat. Taki wzrost mógłby nastąpić przez zwiększenie ilości okrętów rybackich z obecnej ilości 3 lub 4 sztuk do ok. 12 i przez używanie małych łodzi motorowych dla rybołóstwa nadbrzeżnego.

Maksymalna produkcja rybołóstwa morskiego wynosi 2.800 ton, jest więc ona nie wielka.

Dla rozwoju rybołóstwa morskiego niezbędne jest istnienie następujących czynników:

1) Używanie przez rybaków łodzi motorowych i okrętów rybackich; 2) ułatwienia kredytowe na zakup akcesoryj rybackich; 3) organizacja hurtowej sprzedaży ryb łącznie z ułatwieniami dla handlu rybami w portach; 4) budowa małych łodzi ochronnych, umożliwiających właścicielom łodzi motorowych pracę w każdej części wybrzeża.

Z powyższych czynników pierwszy wymaga specjalnej uwagi. Brak nowoczesnych urządzeń rybackich jest największą obecnie przeszkodą dla rozwoju rybołóstwa morskiego. Należałoby przygotować załogę dla obsługi tych łodzi.

Rybołóstwo wodne.

Jezioro Tyberiadzkie daje rocznie od 250 do 300 ton ryb. Przy odpowiedniej hodowli można byłoby produkcję tę zwiększyć. Bez wątpienia wprowadzenie hodowli karpia wpłynęłoby na poprawę stanu rybołóstwa rzecznego w Palestynie.

Sztuczna hodowla karpi w jeziorach rozpoczęła się właśnie dopiero w Palestynie. Przy tym systemie rybołóstwa karpie są hodowane w małych, płytkich sadzawkach, a następnie przenoszone do większych sadzawek, gdzie naturalne pożywienie jest dopełniane przez sztuczny pokarm, jak tanie zboża, odpadki mięsne i resztki kuchenne. Takie gospodarstwo rybne może dać dochód w wysokości ŁP. 7 do ŁP. 20 z dunama.

Rozwój fermy karpiowej zależy zasadniczo od wystarczającej ilości wody i pomyślnego układu gruntów, umożliwiającego urządzanie tanich sadzawek. Istnieje cały szereg miejscowości, które spełniają powyższe warunki i uważa się, że karpie sadzawkowe i rybołóstwo jeziorne, po wprowadzeniu odnośnych ulepszeń, mogłyby osiągnąć produkcję 5.000 ton rocznie.

Rozwój intensywnej hodowli karpi w sadzawkach zależny jest od rozwiązania dwóch problemów. Obecnie osiągnięto trochę doświadczenia przy wprowadzeniu najbardziej ekonomicznego typu konstrukcji sadzawki. Konstrukcja ta winna łączyć oszczędność wody z niskimi kosztami inwestycyjnymi. Drugi problem, tj. znalezienie dogodnego centralnego źródła, z którego mógłby być wydobywany rój rybi.

Jednym rozwiązaniem tych dwóch problemów byłoby utrzymywanie przez Departament Rolnictwa i Rybołóstwa demonstracyjnej fermy karpiowej. Tymczasem mogą być udzielane informacje na podstawie doświadczeń, jakie zostały przeprowadzone w Tel-Amal, obok Beisanu i Kurdaneh, niedaleko Hajfy.

Rybołóstwo Akaba.

Bogactwo rybołóstwa zatoki Akaba jest znaczne, lecz produkcja nie jest tu nieograniczona. Duża powierzchnia tych wód należy do terytorium krajów sąsiednich.

Poza tym mają możliwości rozwoju hodowla ostryg, sardynek na konserwy itp.

Departament rybołóstwa przy rządzie palestyńskim czuwa nad rozwojem przemysłu rybnego w Palestynie przez udzielanie rad i wskazówek dla nowych przedsięwzięć.

INFORMACJE DLA EKSPORTERÓW KOMPLETÓW SKRZYNKOWYCH DO PALESTYNY:

STANDARYZACJA ROZMIARÓW SKRZYNEK DO PAKOWANIA OWOCÓW CYTRUSOWYCH W PALESTYNIE.

Stosownie do rozporządzenia rządu palestyńskiego, ogłoszonego w Palestine Gazette nr 813 z dnia 8 września 1938 r. określono rozmiary skrzynek przeznaczonych do pakowania owoców cytrusowych w sposób następujący:

1) dla pomarańcz:

									Ilość owoców w skrzynce
Długość	74	cm	szerokość	37	cm	wysokość	30	cm	120, 150, 180, 210, 240, 266, 294
„	74	„	„	37	„	„	31	„	150
„	72	„	„	36	„	„	30	„	150, 180, 210, 240, 266, 294
„	68	„	„	34	„	„	29 lub 28	„	180, 210, 240, 266, 294.

Pomarańcze Valencia winny być z reguły pakowane w skrzyniach o rozmiarach 68 cm x 34 cm x 29 lub 28 cm.

2) dla grejpfrutów:

									Ilość owoców w skrzynce
Długość	74	cm	szerokość	37	cm	wysokość	30	cm	64, 80, 96
„	74	„	„	33	„	„	29,5	„	112
„	68	„	„	34	„	„	29	„	80, 96
„	56	„	„	33	„	„	29	„	112.

NOWOZAŁOZONE PRZEDSIĘBIROSTWA W PALESTYNIE

Spółka akcyjna — a.
Spółka firmowa — f.
Spółdzielnia — s.

Rolnictwo.

Hagalil-Irgun Poalim Lehitjaszwut Szetufit (s), Haifa — osiedle rolne; Pri-Peri Co. Litd. (a), ŁP. 20.000 — plantacje.

Ruch budowlany.

Ein Vered Co. Ltd. (a), ŁP. 1.000 — budowa domów; Ariel Co. Ltd. (a), ŁP. 900 — budowa domów; George Vaveldzis & Mohamed Daoud Suleiman, Contracting & Building Co. (f), Jerozolima — przedsiębiorstwo budowlane.

Przemysł.

Palalum Aluminium & Metal Products Factory Ltd. (a) ŁP. 10.000 — fabryka wyrobów aluminiowych „Tiferet", Shoe Ltd. (a), ŁP. 1.000 — fabryka obuwia; Drezner & Rosenberg, Ramat Gan (a), ŁP. Ramat Gan — fabryka lemoniady i wody sodowej; „Bet Haroszet Leibud Dam Webasar" (f), Tel-Awiw — przeróbka odpadków zwierzęcych; Nicola Haukau Jabra El Far & Shukri Rizik (f) — produkcja mydła; „Assassit", Samson Wilmersdorf, Tel-Awiw (f) — fabryka makaronów.

Handel.

Ligna Ltd. (a), ŁP. 1.000 — wełna; American Dress Company Ltd. (a), ŁP. 2.000; „Mituwa", Ltd. (a), ŁP. 1.800 — import i eksport; „Eshkol", Company Ltd. (a), ŁP. 2.200 — tow. eksportowe; Jazrarei Hadar Tel Mond Wehaswiwa, Aguda Szetufit Ltd. (s), Tel-Mond — zbyt artykułów rolnych; Export Tapuhej Zahaw Aguda Szetufit Ltd., Tel-Awiw (s) — zbyt artykułów rolnych; Emil Kersten (f), Tel-Awiw — artykuły spożywcze; Bursat Naalaim, Korngold w'Rosenbaum (f), Tel-Awiw — obuwie; Zwi Rabinowicz & Co. Hajfa (f) — materiały budowlane; Hygiers Butchery „Zemil Bros & Henig (f), Jerozolima — wyroby mięsne; Szredni Rozenkopf Ltd. (a), ŁP. 1.000 — towary importowe; „Palewco" Ltd. (a), ŁP. 4.000 — maszyny i części; Tools & Technical Supply Ltd. (a),

ŁP. 1.000 — maszyny i części; Ahuzat Halevy Ltd. (a), ŁP. 1.000 — parcele; Hanaal Ltd. (a), ŁP. 1.500 — obuwie; „Ephron“, Corporation Ltd. (a), ŁP. 2.000 — transakcje handlowe; Fish Trading and Breeding Co. (f) — sprzedaż ryb; Israel Cohen Shatzky, Yeheskiel Daria (f), Tel-Awiw — artykuły kolonialne; Nissim & Juda Algazi (f) — import i eksport; Czechoslovak Trade Co. Ltd. (f), Tel-Awiw — tow. importowe; Karass Wesintaf, Tel-Awiw (f) — kolonialne arytkuły; Emile Visser & P. Shiller, Tel-Awiw (f) — agentura.

Zwiększone kapitały.

General Palestine Bank Ltd. (a) — z ŁP. 10.000 do ŁP. 20.000; Bezer Co. Ltd. — z ŁP. 10.000 do ŁP. 15.000; „Sirah“, Single Room Apartment Housl Ltd. — z ŁP. 10.000 do ŁP. 12.000; Kupat Hacooperativim Ltd. z ŁP. 5.000 do ŁP. 27.500; The Palestine Lloyd Insurance Co. Ltd. (a) — z ŁP. 100.000 do ŁP. 125.000; The Palestine Post Ltd. (a) — z ŁP. 6.000 do ŁP. 11.000; Palestine Construction Co. Ltd. (a) — z ŁP. 10.000 do ŁP. 20.000.

Banki, towarzystwa ubezpieczeniowe i powiernicze.

Ozar Mifalei Habonim Ltd. (a) ŁP. 10.050 — finansowanie ruchu budowlanego; „Sela“ The Mutual Assurance Co. Ltd. (a), ŁP. 2.000 — ubezpieczenie; Palestine Insurance Syndicate (f), Tel-Awiw — ubezpieczenia.

Biura transportowe i podróży.

Tel-Aviv Storage Co., Tel-Awiw (f) — magazynowanie towarów; Garage Ben Jehuda Ltd. (a), ŁP. 1.000 — biuro transportowe; The Modern Firm for Executing Bills of Loding of Jaffa (f) — towarzystwo transportowe.

Restauracje, kawiarnie i lokale rozrywkowe.

The Kolnoa Co. Ltd. (a), ŁP. 10.000 — zakładanie i zarządzanie lokalami rozrywkowymi; „Ararat“ (f), Tel-Awiw — kawiarnia-restauracja.

Różne.

Mikhlal Ltd. (a) ŁP. 2.000 — prowadzenie i zakładanie instytucyj naukowych.

Dr M. TAMARI (Nicosia)

BOGACTWA NATURALNE CYPRU

Eksploatacja minerałów na Cyprze odbywała się już na 3000 lat przed początkiem cywilizacji, gdy Fenicjanie wydobywali je i wysyłali okrętami do Egiptu. W czasach greckich i rzymskich słynął Cypr jako jeden z głównych ośrodków mineralnych, znanego wówczas świata. Nazwa miedzi „cuprum" pochodzi właśnie od wyspy, na której ją wydobywano. Rzymianie nazywali bowiem ten minerał rudą Cyprium, co z czasem przekształciło się na „cuprum". Olbrzymie ilości żużlu i liczne wykopaliska starożytne świadczą o wczesnej działalności kopalnianej, którą na podstawie pewnych wskazówek można uważać za fenicką albo romańską. Od średniowiecza jednak datuje się zastój w kopalniach cypryjskich. Dopiero w końcu XIX w. wzrasta ponownie zainteresowanie się nimi. Tłómaczy się to zmianą stosunków politycznych, a tym samym i losu Cypru. W roku bowiem 1878 zostaje on włączony do administracji brytyjskiej, a na początku wojny staje się kolonią królewską.

EKSPORT MINERAŁÓW.

W latach powojennych poczyniło górnictwo Cypru poważne postępy; eksploatowano tu główne minerały, włączając miedzionośne piryty, azbest, gips i terra umbra. Porównanie z przedwojennymi statystykami wskazuje, że eksport azbestu wzrósł z 14.000 cwt.*) w r. 1911 i z 18.000 cwt. w 1921 r. do 326.000 cwt. w r. 1928. Podobnie wzrosła produkcja pirytu z zaledwie 12.000 tonn w r. 1921 do 244.000 tonn w 1928 r. i 232.000 tonn w r. 1929. Ogólny zastój światowy ugodził ostro w cypryjski przemysł górniczy. Zmniejszony popyt na rudy mineralne i spadające ceny poważnie zredukowały znaczenie cypryjskiego eksportu minerałów. W r. 1929 wartość eksportu górniczego z Cypru wynosiła ŁP. 606.328, stanowiąc 39% ogólnego eksportu — ŁP. 1.635.736. Około 1932 wartość wywożonych produktów mineralnych spadła do 207.230 (22% ogólnego eksportu — ŁP. 922.426).

Z ogólnym polepszeniem się koniunktury światowej i wzrostem popytu nastąpiło również odpowiednie wzmożenie się aktywności cypryjskiego przemysłu górniczego. Eksport minerałów w r. 1936 wzrósł do ca 750 tys. funtów, podczas, gdy w 1937 r. zaznaczył się specjalny przyrost wartości eksportu mineralnego, osiągający sumę ŁP. 1.100.000, dystansując znakomicie sumę kulminacyjną z r. 1929. Wywóz minerałów stanowił

*) 1 cwt. = 50,8 klg.

więc w ten sposób więcej, niż połowę ogólnego eksportu z Cypru, wynoszącego ŁP. 2.180.000. Specjalnie intensywnie odbywała się eksploatacja pirytu na skutek wypadków politycznych w Hiszpanii, które katastrofalnie wpłynęły na kopalnie miedzi w Rio-Tinto i w konsekwencji skierowano zamówienia do Cypru. W r. 1937 rudy miedziane stanowiły główną pozycję wywozu. Eksport pirytu, wysyłanego głównie do Niemiec, Francji, Belgii i Zjednoczonego Królestwa był obliczany na ŁP. 363.000.

Pomijając piryt nieobrobiony, eksportowano związki miedzi, wynoszące wg statystyk handlowych do 435.000 w r. 1937. Eksport był głównie skierowany do Niemiec (ŁP. 343.000); Stany Zjednoczone sprowadziły za ŁP. 90.000. Eksport produktów metalicznych, włączając 13 tonn złota, wynoszących sumę ŁP. 143.000, skierowany został prawie całkowicie do Niemiec, podczas, gdy żółte złoto lub rudy je zawierające wysyłano do Belgii.

W obecnym roku działalność górnicza na Cyprze osiągnęła nawet wyższy poziom dzięki intensyfikacji programu zbrojeniowego, szczególnie w Niemczech. Cypr otrzymywał olbrzymie zamówienia i codziennie załadowywano metalami parowce w porcie Cyprus Mines Corporation (amerykańskie) — Xero i w porcie Hellenic Company of Chemical Products and Manures Ltd. — Zyyi.

Nowym czynnikiem w wzroście zainteresowania widokami eksploatacji górniczej na Cyprze jest odkrycie złota i jego złóż w wielu miejscowościach w roku 1934/35.

BUDOWA GEOLOGICZNA.

Wyspa Cypr, jeśli chodzi o geologiczną i mineralną budowę, wykazuje zasługującą na uwagę, różnorodność. Ośrodki mineralne są przeważnie połączone z trzema głównymi formacjami geologicznymi: trypanian, idalian i ogniową.

Formacja trypanian składa się z wąskiego pasa górskiego, ciągnącego się na przestrzeni 60 mil wzdłuż północnego wybrzeża wyspy, od Cape Kormakito do grzbietu Carpas (równolegle do gór Kyrenia i zachodniego grzbietu Carpas). Ten grzbiet górski dosięga wysokości średniej 3000 stóp, opadającej stromo z jednej strony ku morzu, z drugiej zaś — ku środkowej równinie Mesaori. Grzbiet górski trypanian, zawiera w sobie pewne wartościowe zasoby. Można tu wspomnieć o żyłach marmurowych (w starożytności używane były w architekturze specjalnej) i o wapieniu kamiennym. Wapno najlepszego gatunku wydobywane jest w Dokoma niedaleko Kythraea. Warto również wymienić czarny wapień bituminowy, którego obecność dała nadzieję wykrycia pokładów nafty w okolicy gór Kyrenia, co jednak nie ziściło się. Płonne były również perspektywy eksploatacji nafty w sąsiedztwie Akanthou.

Z punktu widzenia ekonomicznego ma formacja idalian większe znaczenie. Jest to formacja miocenian, pochodzenia lodowcowego, który w tym samym czasie pokrył większą część wyspy i przedstawia w dalszym ciągu połowę jej powierzchni. Jest ona przeważnie skoncentrowana na południu głównego masywu górskiego, który obejmuje rozległe, na pół okrągłe wygięcie od przylądku Arnauti (Akamas) do Larnaca Bay. Inne warstwy idalian zjawiają się w północno-wschodniej części wyspy ku zachodowi i ku południu gór Kyrenia (głównie w grzbiecie Carpas), biegnąc wdół wąskim pasem, oddzielającym morze od lądowego grzbietu górskiego.

(dokończenie w num. nast.)

K O M U N I K A T Y
Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej

MOŻLIWOŚCI ROZWOJU STOSUNKÓW HANDLOWYCH POLSKO-PALESTYŃSKICH.

Do biura Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej wpłynęły następujące zapytania z Palestyny:

22/IP/38. Firma palestyńska pragnie nawiązać kontakt z firmami polskimi w sprawie importu owoców strączkowych i nasion dyni z Polski.

23/IP/38. Firma agenturowa w Tel-Awiwie pragnie importować następujące artykuły z Polski:

zboże, mąka żytnia, owoce strączkowe
komplety skrzynkowe
wyroby szklane (szklanki, flaszki itp.)
papier
mączka kartoflana
nawozy sztuczne
biel cynkowa (Zinkoxyd) i Lithopone.

24/IP/38. Dom agenturowo-handlowy w Palestynie poszukuje przedstawicielstw na następujące wyroby:

owoce strączkowe
materiały budowlane
wyroby tekstylne
nakrycia stołowe i wyroby nożownicze
obuwie gumowe
formy i sztyfty do obuwia.

25/IP/38. Firma tel-awiwska pragnie objąć przedstawicielstwo na wyroby nożownicze, formy i sztyfty do obuwia.

26/IP/38. Firma palestyńska nawiąże stosunki z polskimi eksporterami dykt i fornierów.

27/IP/38. Firma palestyńska pragnie importować chmiel.

28/IP/38. Firma tel-awiwska nawiąże stosunki z importerami wyrobów szewskich.

29/IP/38. Dom agenturowo-handlowy obejmie przedstawicielstwo fabryki form do obuwia.

30/IP/38. Firma palestyńska pragnie importować włosiankę krawiecką.

Bliższych informacyj udziela Wydział Handlowy Izby Handlowej Polsko-Palestyńskiej, Warszawa, Fredry 10. Do pisemnych zapytań należy załączyć znaczek na odpowiedź.

OGRANICZENIA EKSPORTU W SYRII.

W końcu września 1938 r. ukazał się dekret francuskiego Wysokiego Komisarza w Syrii, mocą którego został zabroniony wywóz z francuskiego obszaru mandatowego szeregu artykułów, a między innymi ziemniaków, grochu, fasoli, jęczmienia, kawy, oliwy i bawełny. Eksport pszenicy i mąki pszennej został wstrzymany od dnia 14 września 1938 r. Na mocy dekretu z dnia 29 września 1938 r. zwolniono od opłat celnych import pszenicy do Syrii aż do odwołania.

STATYSTYKA

Handel zagraniczny Palestyny

Handel zagraniczny Palestyny w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

	Styezeń-Czerwiec 1938	Lipicc 1938
	w funtach palestyńskich	
Przywóz ogółem	6.848.529	939,900
w tym towarów	6,641,468	943,787
Wywóz ogółem	3,476,766	124,975
w tym towarów	3,259,257	100,819
Reeksport	291,160	33,035
Tranzyt	355,250	64,046

Przywóz do Palestyny głównych artykułów w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Ryż	109,890	119,583	24,719	24,584
Pszenica	162,476	137,968	39,079	31,985
Żyto	32,017	25,776	8,765	6,417
Mąka pszenna	93,891	134,360	17,649	21,411
Mąka żytnia	3,782	4,689	150	172
Bydło (sztuk)	13,309	146,359	1,985	14,690
Drób (sztuk)	467,070	29.814	25,236	1,468
Cukier	127,748	104.350	26,715	19,983
Masło	9.090	96,159	1,441	14,851
Ziemniaki	64,593	36,083	5,831	2,224
Rury żelazne, żeliwne	37,161	79,132	4,942	9,428
żelazo w sztabach i prętach	105,364	117,738	8,553	8,342
Drzewo budulcowe m^3	51,921	186,925	5,655	15,434
Drzewo na skrz. pom. m^3	64,247	293,655	3,034	14,540
Dykty	8.587	15,870	1,794	3,301
Tkaniny bawełniane				
szare	3,053	27,825	560	14,354
bielone	2,545	35,978	190	3,048
farb. i druk.	7,210	128,994	965	15,847
Tkaniny wełniane	1.008	69,797	128	7,229
„ z czyst. jedw.	42	3,416	2	137
„ z sztuczn. jedw.	1,791	55,675	158	4,734
Benzyna (litrów)	25,514,478	97,261	4,111,126	13,991
Nafta (litrów)	30,876,688	90,802	3,920,472	10,966
Automobile (sztuk)	551	132,444	82	13,939

Wywóz z Palestyny głównych artykułów w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Kwintale	ŁP.	Kwintale	ŁP.
Pomarańcze (skrzynek)	6,735,443	2,329,091	—	—
Grejpfruty (skrzynek)	1,159,300	309,230	—	—
Cytryny (skrzynek)	27,809	9,205	231	92
Skóry surowe i suszone	10,227	46,701	1,580	7,658
Jelita	541	8,633	58	1.263
Wino (litrów)	324,787	8,665	20,128	360
Oliwa jadalna	3,922	24,533	623	3,985
Soki owocowe, niecukrzone	5,642	11,494	22	46
Migdały	51	356	—	—
Pończochy i skarpetki (pary)	36,928	1,239	8,772	376
Mydło do prania	12,817	34,931	2,629	6,726
Zęby sztuczne		14,822		3,847

Handel zagraniczny Palestyny według krajów w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

	Styczeń-Czerwiec 1938				Lipiec 1938			
	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt	Przywóz	Wywóz	Reeksp.	Tranzyt
	w funtach palestyńskich							
W. Brytania	1,407,187	1,651,162	31,652	44,696	265,232	19,419	5,521	7,714
Niemcy	889,731	70,964	9.794	14,024	139,873	234	1,013	1,464
Francja	107,912	59,800	2,667	883	16,094	178	184	128
Czechosłow.	175,064	84,676	3,319	12,143	33,466	1,098	302	1,165
Belgia	191,212	143,170	1,707	1,369	20,604	681	48	269
Włochy	116,874	12,879	6,203	11,853	13,399	2,850	69	2,082
Holandia	96,853	290,555	3,832	720	14,581	1,053	69	6
Szwecja	47,424	107,867	310	1,620	7,785	122	28	461
Rumunia	653,465	82,193	182	—	50,485	2,039	—	—
Egipt	264,536	50,403	139132	12,983	28,019	7,921	10,881	2,335
Syria	496,865	207,399	33,283	767	86,142	42,881	6,392	10
Irak	79,370	3,764	18,901	62,332	16,386	868	4,675	7,224
Iran	68,190	292	1,387	141213	1,164	—	—	29,582
Turcja	43,656	20.944	168	545	6,075	5,450	—	—
Arabia	6,015	1,137	231	—	30	67	28	—
Polska	212,155	97.241	1,458	1,995	19,399	915	89	1,234

Ruch ludności w Palestynie

a) Ogólna ilość przybyłych i opuszczających Palestynę w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

	Stycz.-Czerw. 1938		Lipiec 1938	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
Przybyli				
a) Imigranci	4,929	4,435	421	349
b) Powracający po nieobecności pow. jednego roku	719	426	179	112
c) Powracający po nieobecności do jednego roku	40,979	9,400	8,008	1,370
d) Turyści przybyli	48,155	6,558	6,955	839
e) Turyści tranzytem	6,390	564	1,236	59
Ogółem	101,172	21,383	16,799	2,729
Wyjechali				
f) Opuszczający kraj na okres pow. jednego roku	700	470	187	89
g) Opuszczający kraj na okres do jednego roku	49,668	14,471	14,952	3,626
h) Turyści wyjeżdżający	46,723	5,861	7,628	959
i) Turyści tranzytem	6,194	566	1,249	59
Ogółem	103,285	21,368	24,016	4,733

b) Kategorie imigrantów.

	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
A (I) Kapitaliści (ŁP. 1000 i wyżej)	579	564	100	99
A (I)$_2$ Członkowie rodzin A (I)	418	412	69	69
A (III) Rzemieślnicy (ŁP. 250)	1	1	—	—
A (III)$_2$ Członkowie rodzin A (III)	1	1	—	—
C (I) Robotnicy	1,710	1,603	67	57
(C (I)$_2$ Członkowie rodzin C (I)	720	702	19	18
D Członk. rodz. mieszkańców Palestyny	1,173	875	196	154
Inne kategorie	922	658	134	77
	5,524	4,816	585	474

c) Imigranci przybyli do Palestyny w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r. według krajów pochodzenia.

Kraje pochodzenia	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
Polska	1,891	1,887	121	120
Niemcy *)	1,455	1,403	231	230
Rumunia	286	279	8	8
W. Brytania	193	43	45	3
Czechosłowacja	141	141	7	7
Jemen i Aden	132	132	2	2
Litwa	103	103	8	8
Łotwa	72	71	5	5
Francja	61	43	5	5
Stany Zjednoczone	52	40	22	19
Turcja	28	24	1	1
Szwajcaria	17	15	—	—
Inne kraje	1,093	635	130	66
	5,524	4,816	585	474

*) W tym z Austrii ogółem 77 osób, Żydów 76.

d) Imigranci, którzy przyjęli obywatelstwo palestyńskie w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r. według krajów pochodzenia.

Kraje pochodzenia	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Ogółem	Żydzi	Ogółem	Żydzi
Polska	3,387	3,387	653	653
Niemcy	1,644	1,644	296	294
Rumunia	602	602	107	107
Litwa	378	378	56	56
Rosja	356	356	32	30
Jemen	195	195	31	31
Łotwa	194	194	22	22
Turcja	153	97	21	16
Iran	90	90	17	14
Irak	75	75	2	2
Czechosłowacja	67	67	34	34
Inne kraje	1,854	1,784	501	473
	8,995	8,869	1,772	1,732

Ruch towarowy w portach palestyńskich

Wyładunek w portach palestyńskich w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

Porty	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Ilość okrętów	tonaż	Ilość okrętów	tonaż
Hajfa	1.068	2.461,087	243	383,819
Jaffa i Tel-Awiw	791	844,463	121	137,243
Akko	35	1,427	117	941
Gaza	24	988	3	250
ogółem	1,846	3,306.555	484	522,253

Załadunek w portach palestyńskich w okresie styczeń—czerwiec oraz w lipcu 1938 r.

Porty	Styczeń-Czerwiec 1938		Lipiec 1938	
	Ilość okrętów	tonaż	Ilość okrętów	tonaż
Hajfa	1,056	2,461,087	245	342,917
Jaffa i Tel-Awiw	723	844,463	123	145,163
Akko	35	1,427	117	941
Gaza	24	988	3	250
ogółem	1,838	3,307,965	488	489,261

Rozkład lotów na linii

WARSZAWA — ATHINAI — LYDDA

Z dniem 1 listopada br. samoloty na linii Warszawa—Lydda kursują 2 razy tygodniowo. Odloty z Warszawy odbywają się we wtorki i soboty, odloty zaś z Lyddy w poniedziałki i piątki. Zaznacza się, że loty odbywają się bezpośrednio z Warszawy do Aten oraz z Lyddy do Aten.

Wt. Sob.	8,20		o	**WARSZAWA**	p	∧	13,00	
	15,20		p	**ATHINAI**	o		8,00	Wt. Sob.
Śr. Niedz.	9,00		o	**ATHINAI**	p		15,30	
	13,00	V	p	**LYDDA**	o		11,00	Pon. Piąt.

REDAKCJA I ADMINISTRACJA:
Warszawa, ul. Fredry 10. — Tel. 246-37, 521-06. P. K. O. 9231.

Redaktor odpowiedzialny:
Inż. JÓZEF THON

Wydawca:
POLSKO-PALESTYŃSKA IZBA HANDLOWA

Druk. „Monolit", Warszawa, Elektoralna 3, tel. 581-92.